

Butlletí

del

Centre Excursionista de Catalunya

LA TOÇA DE MONTBUY

No llunyà de la ciutat d'Igualada, i proper a son veí poble de Santa Margarida de Montbuy, s'aixeca, aïllat com si fos ferm centinella de la conca, alterós toçal que, coronat amb les desferres de grandeses que passaren, lo mateix serveix de guia als vianants en els bons temps de pau, que de menaça destructora en les revoltes. La Toça de Montbuy, com així se'l nomena, està a uns 600 metres sobre'l nivell de la mar, rublerta arreu de bosc atapait i abundant en fòssils. Es clar que, si es té en compte sa situació i altura, les primeres d'aquella plana, es vindrà prest en esment que haurà jugat sempre un bon paper en les vicissituds patries. Ja amos d'ella els alarbs, la feren fortalesa inexpugnable, lliurant-se a son entorn fortes i sagnants lluites, les quals vénen simbolitzant-se encara avui amb el típic ball de *la Patera*, característic dels igualadins en la diada de Sant Bartomeu. Per això diu el poeta:

«Quan Montbuy abandonaven
 espantats els sarrains
 i la bravesa tastaven
 dels valents igualadins,
 clarins i tabals alhora
 una cançó salvadora
 treien contra tal farum.
 Patera patum!
 Visca l'hermosa Igualada,
 català perfum!»*

«Patera patum!» repeteix el monoton timbal; i, al tètric sò de l'instrument, fan saltirons i giravolts moros i cristians, creuant-se

* Franquesa i Gomis.

els sabres llurs. I és tant popular per aquelles encontrades el compàs de *la Paterna*, que fins el tritllegen les campanes en l'adveniment d'un noi com a signe que l'Esglesia té, des d'aquell instant, un altre lluitador enfront de la morisma. I veus-aquí també perquè el poble, sempre fantasiador a l'ensem que aimant de la superstició, ens diu que fou vençuda aquella fortalesa per ramats de bous, amb candeles a les banyes, que en negra nit avançaren envers el cim; volent trobar en tal llegenda l'etimologia del nom de la montanya.



SANTA MARGARIDA DE MONTBUY

Mes lo verídic és que fou venuda al noble Ramón Folch, vescomte de Cardona, pel rei Alfons *el Noble*, si bé amb la condició que tenia d'aportar 200 homes d'a peu i 50 d'a cavall a l'expedició de la Sardenya. Posteriorment (a mitjàn segle xv) pertanyé al comte de Prades i de Cardona; i, descendint, és avui de propietat d'humils pagesos cuidadors de la capella que s'aixeca a ben pocs passos de la casa. Pertany i és sufragania del poble de Santa Margarida de Montbuy, a una hora de distancia, i tots els diumenges i dies de precepte hi puja un capellà a celebrar-hi el sacrifici de la missa. L'Ajuntament del poble dona, com a paga, a l'ermità, la condonació de la contribució que tindria d'abonar al fisc pels terrenys que posseeix,

que per cert són ben repocs; emperò, també, amb el tracte que ha de tocar les campanes a trenc d'alba, l'*Ave Maria* al bell punt de tocar les dotze, i quan el sol se'n va a la posta. A més, també, a *comanir* o, com vulgarment se diu, a *temps*, quan menaça la tempesta, puix és creencia ben generalitzada per tots aquells entorns que, quan una de les dues campanes de l'ermita toca (la més grossa) i el cel menaça desfer en un moment les collites de la plana, allunya les pedregades.



ERMITA DE LA TOÇA

Ben segur que serà filla, tal creencia, de l'inscripció que aquella campana duu gravada en son metall i que és com segueix : «*Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat, Christus ab omni maho nos defendat*»; puix són les paraules usades per l'Esglesia en cas de tempestat, terratrèmols, aiguats i tota mena de calamitats. L'estar, ben segur, equivocada la paraula *maho*, puix deu voler dir *malo*, ha fet veure a molts una abreviació de *mahometans*, tenint en compte que la campana dita pareix datar del segle après de l'expulsió dels sarraïns; cosa que fóra molt forçada i recercada. Així es diu també que l'ermita fou mesquita en sos temps més primitius; suposició que no pot ésser més desbaratada, puix se tracta d'una obra netament romànica primitiva del segle X al segle XI. La formen

gruixudes parets sostingudes per massiços esperons. En un de sos extrems hi ha una rampa amb escala que condueix a una porxada que ve darrera el campanar per poder brandar les campanes : així és que, mirada per davant, té una forma irregular i aplanada, sense cap obertura, a no ésser una de petita i impracticable en forma de creu. Damunt d'ella descansa un gruixut cos format per dues línies rectes encara que desiguals, puix s'eixamplen un xiquet a mida que s'enlairen, per a inclinar-se prest fins a trobar-se en son centre en triangle, rematant aquest amb un senzill penell de ferro on hi campeja la creu. Aquest cos, que forma el campanar, té tres nínxols : dos d'iguals, amb arc rodó, d'on pengen les campanes, també molt feixugues; i un altre de quadrat i petitet, sobre'ls primers, que resta buit, essent de suposar que devia hostetjar-ne una altra de menors proporcions. L'altre extrem o absis està dividit en tres cossos circulars, el del mig de majors dimensions que sos annexes, seguint sota llurs barbacanes el consabat fris romànic d'arc i punta; cercats per rònegues parets, el tancat de les quals es fa servir de fossar, on hi ha sis nínxols de recent factura utilitzats, que pertanyen als propietaris d'altres tantes cases de pagès veïnes. Una porta amb gros forrellat i pany hi dóna accés, no sense haver de trepitjar espesses i altes herbes. Val la pena de fixar-se en la coberta de l'ermita, formada de llosanes grans de pedra, algunes ja trencades; i, com que s'ha anat posant terra en ses juntures i esquerdes, està plena d'herbam, que en son temps floreix en abundor. ¡Llàstima que, en el costat esquerre de l'església, s'hi aixequés, en el segle XVIII, una capella que no lliga amb la construcció de sa primitiva fàbrica! El portal d'entrada, que, com és costum en els temples d'aquella data, s'obre en un de sos costats, és un bon exemplar d'arquitectura romànica primitiva, molt tosca i d'arc de mig punt format per llargues dovelles de color rogenc sostingudes per dues senzilles columnes de pedra llisa d'igual color, amb els capitells toscament escultrats. Son interior està format per tres naus de volta de canó allargat, marcant la separació de l'una a l'altra cinc desiguals arcs apoiats damunt d'altres tants pilars que, per ésser molt gruixuts i quadrats i per llur poca altura, li donen aspecte de soterrani. No reb llum més que per la porta, i ses parets estàn totes emblancades. Són, els dos altars, d'estil barroc, venerant-se en el major l'imatge de la Verge sota l'advocació de la Mare-de-Déu de Gracia. Segons datos recollits en el terreny, els feixucs pilars que avui sostenen la coberta afectaven la forma de dos cons posats de punta; mes llurs propietaris o encarregats els cobriren d'argamassa, fa uns quants anys, per por que s'en-



PORTA I ABSIS DE L'ERMITA

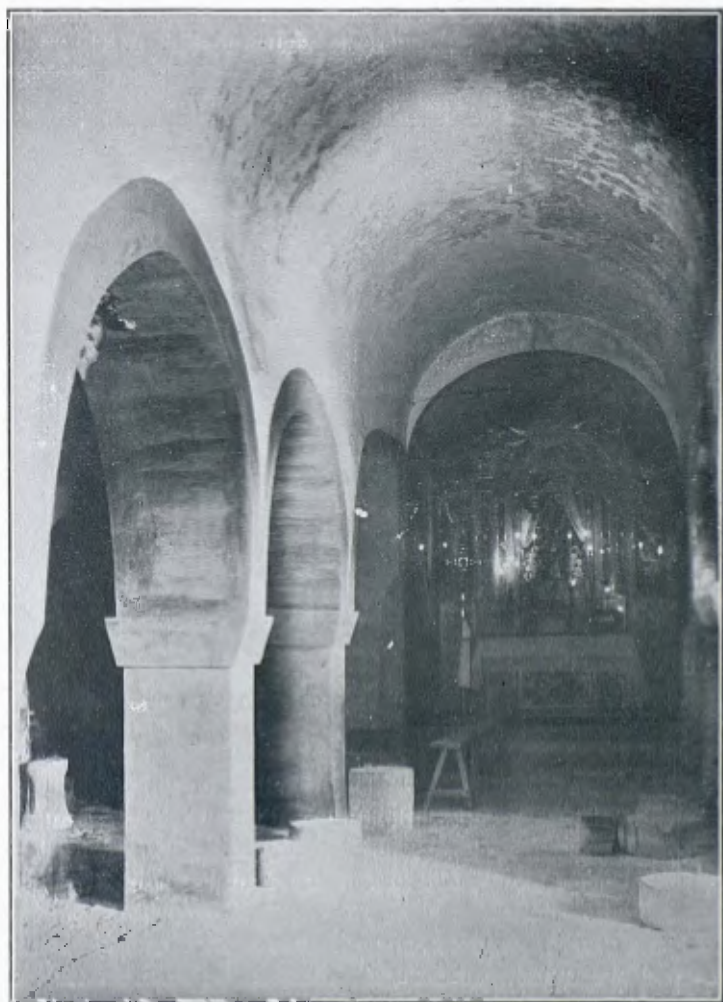
sorrés. Si això fos, l'aspecte que devia presentar havia d'ésser originalíssim i curiós. Al peu de cada un d'aquests pilars s'hi poden veure encara diferents pedres de diversa grandaria, de formes hexagonals, d'uns 3 pams de diàmetre per uns 40 o 50 centímetres d'alçada, que serveixen de seient per falta de bancs, com es costum a Catalunya. En aquestes pedres, que són nou, s'hi asseu el cap de casa d'altres tantes famílies (les principals de l'encontrada) en els divins oficis. La més curiosa és la de cân Busqué, que és esculpurada, si bé d'una manera barroera. Llur forma i poca altura ha fet suposar, per part d'alguns, que no fossin pedres damunt les quals s'asseguessin els moros, creuats de cames, com tenen per costum; emperò el cert és que no hi ha res que pugui demostrar tal cosa. També, a l'esquerra de la porta, s'hi veu la pica de l'aigua beneita, que no és ni més ni menys que una columna que sosté un gros morter de pedra de forma ben corrent a les nostres cases de camp.

A unes seixanta passes s'aixequen, com desafiant els segles, els enderrocs de lo que en el temps del feudalisme fou la torre de l'homenatge, formada de gruixudes pedres de cantell en forma d'espiga, que la tradició assegura ésser amassades amb vi. Sos soterranis serveixen avui de palliça dels masovers o ermitans. Si es té en compte la dimensió d'aquesta torre, que és de 14 metres en quadro, serà fàcil suposar lo grandíós que'l castell devia ésser, puix les seves restes formen un triangle irregular de 600 metres de llarg per 200 d'ample. Un xic més separat, a uns 150 metres aproximadament, se veu un altre soterrani que per sa traça dona bé a comprendre que devia alçar-s'hi una altra torre igual o semblant a la descrita.

Tot això és el que's pot veure, tant sols, del que fou castell inexpugnable de la *Toça de Montbuy*, atribuït de primer als moros i després al feudalisme.

Com a totes les ruïnes d'aital naturalesa, no'ls falta pas la llegenda de la mina per proveir-se en cas de setge; i, per últim, en el lloc on la montanya s'avança formant com un petit toçal sobre espadat cingle nomenat *salt de la Mora*, també, com altres, diu el poble que és el lloc on la castellana, abans d'entregar-se captiva a sos enemics, els cristians, se desplomà per aquella timba.

Aquest toçal, que per sa situació aïllada es divisa de molt lluny, fou anys enrera utilitzat també, per uns particulars per a les jugades de borsa. Quan no hi havia altra comunicació entre Barcelona i Madrid que la carretera reial, forçosament les diligències havien de passar per Igualada, on feien parada, ja per canviar les mules, ja perquè llurs passatgers poguessin recobrar les forces. Un subjecte



INTERIOR DE L'ERMITA

recollia a l'acte les noves de la capital, i, muntat en coratjós cavall, se traslladava, en menys de mitja hora, al cim de la montanya de la *Toça*; i, segons aquelles fossin bones o dolentes, estenia un, dos o més llençols. Passat així el signe a Barcelona abans de l'arribada de les noves, se comprava o es venia a la segura, realitzant sempre bons negocis o jugades. Avui són escassos els excursionistes que'l visiten,



TORRE DE L'HOMENATGE

emperò als pocs que hi pugen no'ls sab pas greu, puix si aquests cultiven la geologia poden estudiar-hi el numulític, fent-hi un bon aplec de fòssils, puix n'hi ha en gran abundor; si l'arqueologia i l'arquitectura, poden estudiar-hi també un bell monument del primer temps romànic; i si els captiva el folk-lore, hi trobaràn llegendes i tradicions, si formosa l'una, l'altra més.

I, per últim, si quan vos en retireu és a la caiguda de la tarda, quan el sol acostuma a matitzar de diversos tons el cel rogent, com succeeix per aquells indrets, i us hi trobeu confosos amb la pineda espessa que'ls omplena, sentireu de sobte ressonar per llurs cingleres un plany fantàstic i sinistre que us cor-prendrà : la campana de l'ermita despedint l'astre rei i a l'ensem recordant als cristians l'*Ave Mariu*.

TIMOTEU COLOMINAS

Clixés de l'autor

NOU CONCURS D'ARQUITECTURA

TAL com havíem anunciat, s'ha celebrat el II Concurs organitzat per la Secció d'Arquitectura del nostre CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA. Amb aquest motiu ha tingut lloc, en el saló de càn Reig, de la nostra capital, l'exposició dels treballs presentats al mateix, la que s'ha vist força concorreguda, essent molt visitada i mereixent les generals alabances.

Aquesta exposició ha posat de manifest, de manera gràfica i palesa, l'interès i l'importància d'aquest Concurs, encaminat a fomentar i enaltir l'arquitectura catalana, i a enriquir l'història de l'art a la nostra terra; propòsits ben lloables i de gran transcendència i actualitat a Catalunya.

Resolució de problemes arquitectònics; estudis d'arqueologia arquitectònica; intents de creació d'estils; esforços vers la catalanització de la nostra arquitectura; són les tòniques dominants dels treballs presentats. I allí, en vistosa barreja de plans, projectes, fotografies i estudis, pot veure's una casa ciutadana d'habitació permanent al costat d'un refugi pireneic; projectes d'altars, dibuixos de baldoses, baranes metàl·liques, i altres notes de modernes construccions, al costat de plantes i plans de castells i de masies, i de fotografies d'arquitectura popular catalana.

A continuació publiquem el veredict del Jurat, compost pels Srs. D. César A. Torras, president del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA; Fèlix d'Arús, per l'Escola d'Arquitectura; Bonaventura Pollés, per l'Associació d'Arquitectes; Jeroni Martorell, pels concursants; i J. Domènech Mansana, per la Secció d'Arquitectura, organitzadora del Concurs:

I. — *Projectes i estudis d'Arquitectura*

Tema I. — Xalet d'habitació permanent a la zona de cases disperses de Barcelona.

Premis de l'Ajuntament, als Srs. D. Ramón Puig Gairalt (lema, *La Casa*), i a D. Joaquim Alsina (lema, *Gerió*). Premi de la Secció d'Arquitectura del CENTRE EXCURSIONISTA, a D. Isidre Puig i Boada (lema, *I com és dolça l'ombra del porxo paternal!*).

Tema II. — Monografia de les voltes de maó de pla (premi de l'Associació d'Arquitectes), al Sr. D. Francesc Folguera.

Tema III. — Refugi en el Pireneu (premi del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA), al lema *Neu*, de D. Enric Matas.

Tema IV. — Altar de capella lateral d'una parroquia (premi del Dr. Laguarda [a. C. s.]), al Sr. D. Josep Danès i Torras.

Menció especial dels projectes de D. Joan Bordàs per llur esplendorosa execució, els quals, per voluntat de l'autor, estaven fóra de concurs.

Tema V. — Dibuix de baldoses hidràuliques.

Premis dels Srs. Orsola, Solà i C.^a, a D. Pere Bassegoda, a D. Ramón Puig i a D. Eugeni P. Cendoya. El Jurat recomana els treballs de D. Benvingut Caballol i de D. Ricard Guinart.

Tema VI. — Barana metàl·lica per a un balcó (premi de la Casa Ballarín) : no s'adjudica.

II. — *Arqueologia arquitectònica*

Tema VII. — Plantes inèdites i nota descriptiva d'una o diverses construccions de Catalunya, de caràcter militar, civil o religiós (premi de la Diputació Provincial i de la Secció d'Arquitectura), a D. Josep Danès i a D. Isidre Puig.

Tema VIII. — Plans complets i descripció d'un castell mig-egal de Catalunya (premi de l'Institut d'Estudis Catalans), a l'estudi del castell de Monclús de Palautordera, de D. Ignasi María Adroer.

Tema IX. — Monografia d'una masía catalana (premi de don César A. Torras), a l'estudi de la Torre d'en Lladó, per D. Josep María Vives. Premi de D. J. Puig i Cadafalch, a l'estudi del Mas Pujol, de D. Enric Matas. Premi de D. M. Vega i March, al *Casés*, de don Josep Danès i Torras.

III. — *Fotografia*

Tema X. — Col·lecció de fotografies d'arquitectura popular (premi de D. Narcís Cuyàs), a la col·lecció de D. Ignasi María Adroer.

EL CANÇONER DEL CALIC

RECOLLIT I ORDENAT PER MN. J. SERRA I VILARÓ

(Continuació)

ELS GATS DE CODINA

Alegre viu

Can - çó vui can - tar (es - tar-me'n no puc) dels



gats de Co - di - na, que són molt gor - juts. En són molt gor -



juts, tant com po - den ser, que n'han fe - tes mol - tes, més



que'l Cer - ra - ller.

Cançó vui cantar
(estar-me'n no puc)
dels gats de Codina,
que són molt gorjuts.

En són molt gorjuts,
tant com poden ser,
que n'han fetes moltes,
més que'l Cerraller.

Un dia vaig veure
com feien l'embrolla,
que n'hi havia tres
que llepaven l'olla.

Com n'era calent,
anaven voltant:
deien : — Afanyeu-vos,
que'ns hi atraparàn. —

Per fet de desgràcia
se'n van taleiar:
amb una gran pressa
els van esquivar.

N'hi havia un de negre:
diu an el virat:
— Jo rai! per lo menos
he sortit ben fart.—

Respòn el virat:

— Jo no pas ben bé:
ara rumiarem
quina en podem fê.

— Això sí que és cosa
que n'és molt poc cost:
seguirem les dònès
quan van al rebost,

i, quan obriràn,
ja n'hem d'esse' allà
i assota l'escala
ens hem d'amagâ.

Allà ens estarem
fins que hauràn tancat:
si no se'n taleien
ja estarem salvats.

Quan elles vindràn
demà al dematí,
saltarem l'escala
i salts a fugí.

Les dònès diràn:

— Dimoni de gats!
Es que anit passada'ls
hi havíem tancats.

La culpa de tot
la té la criada,
que en quant an els gats
n'és molt descuidada.

No tapa les olles
ni tanca els fogons
i quan va al rebost
hi tanca els gats. —

Cançó qui l'ha dictada
jo bé ho vui di:
n'és lo Muntanyola,
fill de Sant Martí.

A dictar cançons
no hi té afició:
qui no li agrado
que ho dicti milló.

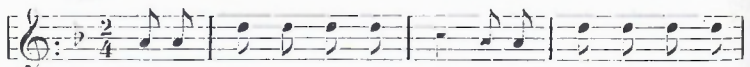
Aquesta cançó fou publicada en el BUTLLETÍ DEL CENTRE EXCURSIONISTA de 1901, i per en Guasch amb el títol *Los Gats de càn Còts* (núm. LXVII); però, com diu aquest mateix senyor, totes bon xic mal xipadotes.

La nostra versió les supera de molt, i sembla ésser ben acabada.

Tant Codina com Muntanyola, casa del dictador, són dues pagesies del Lluçanès.

BRENAR DE QUATRE GORMANDES

Viu



U - na can - çó vui can - tà (no hi ha molt que s'és dic -



ta - da) de quan - tre dò - nes que hi ha que n'han fe - ta u - na bre -

Retardant



na - da. Ai - xò rai! Quan les dò - nes són gor - man - des, bon bos - çai!

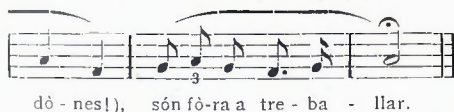
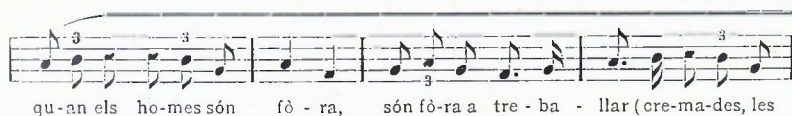
Una cançó vui cantà
(no hi ha molt que s'és dictada)
de quatre dones que hi ha
que n'han feta una brenada.

Això rai!
Quan les dones són gormandes,
bon boscai!

Se n'han menjat un moltó
i un marrà amb totes les banyes;
s'han menjat un cabra-boc
i una cabra com les altres;
també set dotzenes d'ous
i altres set cuits a la brasa;

i tres mesures de vi,
que tot sovint les buidaven.
Quan ne surten del brenar
totes ne cauen en basca.
Van a cercar al barber
i el senyor apotecari.
El barber és ignocent:
la xeringa se'n portava.
'Punta la xeringa al cul:
raig de merda li n'escapa.
Si n'ha fet un pet i pet
que ha fet tremolar la casa:
la xeringa i el barber
en rebot cent pams enlaire.

CANÇÓ DE LES DONES

Molt viu

La cançó de les dones
bé la sentireu cantar
quan els homes són fòra,
són fòra a treballar...

(cremades, les dones!)...
són fòra a treballar.

Prenen la ganiveta:
la carn ho pagarà.
'Gafen la paiellota:
la posen a xiulà.

Quan elles ja són fartes
s'ajauen sobre'l banc.
Quan son marit arriba:
— Ai, dòna! Què et fa mal? —
Ella li responia:
— Tinc mal amb un queixal.
Lo seu marit li'n deia:
— Què li haurà per sopar? —
Ella li responia:
— L'haurem d'estalviar. —
Quan elles ja són fartes
volen fè estalviar.

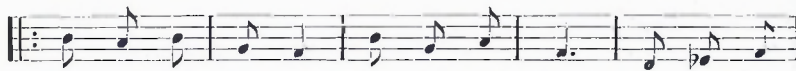
EL MAL-CASAT DE L'AMBRÒS

Viu

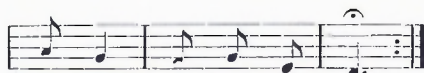
El di-a que's va ca - sar, el bon ja-not de l'Am - bròs,
i l'es - tat del ma-tri - mo - ni és un es-tat molt fe - liç,



pen - sa - va a - cer - tar l'es - tat dis - fru - tant - ne de re - pòs;
que si són dos que s'a - vin - guen n'és viu - real Pa - ra - dís.



Pe - rò si ho er - ren, val - ga'm Sant Pau!, ja ha tor - nat
Tot són fa - ti - gues, llan - tos i crits, i tots dos



guer - ra lo que e - ra pau.
pas - sen deu mil ne - guits.

El dia que's va casar,
el bon janot de l'Ambròs,
pensava acertar l'estat
disfrutant-ne de repòs;
i l'estat del matrimoni
és un estat molt felïç,
que si són dos que s'avinguen
n'és viure al Paradís.

Pero, si ho erren,
valga'm Sant Paul,
ja ha tornat guerra
lo que era pau.
Tot són fatigues,
llantos i crits,
i tos dos passen
deu mil neguits.

El dia que's va casar
l'hermosa Reparada,
gran novici presentava,
del tot ben empolainada:
mantellina madrilenya,
arracades de diamant,
faldilles de tornassol
i gipó de citavant (?).

Bona soguilla
portava al coll,
mocadors de seda,
guants de xarol.

L'endemà d'ésser casada,
la hermosa Reparada
la roba n'ha de tornar,

que l'havia emmanllevada.
Entre cadena i satines
ella en fa tot un farcell:
l'Ambròs no sab què li passa,
que's pensa perdre el cervell.

Li'n diu : — Minyona,
m'has ben trumfat:
¡vaia un negoci
més acertat!—
Ella li deia:
— Calla, mesquí!
Deixa't de robes:
ja em tens a mi!—

Quan arriba del jornal,
que ja és hora de dinar,
troba que encara la taula
estava sense parar.
Ell se'n va cap a la cuina:
l'aiguera és lo més calent:
ella, sentada, a la sala,
amb un vano fent-se vent.

Li'n diu : — Minyona...
i dôs, què fem?...
Sembla que és hora
de que dinem! —
Ella contesta:
— Ja he dinat, jo:
si ara em vento,
que tinc caló. —

Ell, per no haver-hi un dos d'oros,
ja se'n torna a treballà:
se'n va al calaix de la taula
per pendre un bocí de pa.
No trobant-lo, li pregunta:
— Minyona : aon l'has posat?
— Ai, fill meu! Dintre del ventre,
perquè no se'l mengi el gat.

—Dintre del ventre!
L'ase que't toc!
Feia sis lliures
amb torna i tot!—
Ella li'n deia:
—Res que t'hi tens,
perquè treballes
ben bé de dents. —

Quan ne torna del jornal
la troba ficada al llit:
el bon Janot s'hi acostà,
tot carregat de neguit.
Li'n diu : — Reparada meva...
i doncs, què haurà estat això?
Tu digues-me lo que't passa
i t'iré a buscà el doctò. —

N'encén un misto...
Pobre Janot!
Ja la'n veu roja
com un pebrot.
Li'n diu : — Minyona...
diga'm què tens.
— Dintre la boca
queixals i dents. —

Sentint aquesta resposta
se'n quedà amb un pam de nas:
se'n va darrera la porta
que hi té un bastó com el braç.

L'Ambròs n'aixeca
el seu bastó:
les hi apreta
d'allò milló.
Ella li'n deia:
—Ambròs! què fas?
— Mato les puces
del matalàs.

CASAMENT DEL POI I LA PUÇA

Viu

El poi i la puça se'n vo-len ca-sà : no
 pu-den fer bo-des, que no te-nen pa. Nyi-go, nyi-go, nyi-go.

El poi i la puça
 se'n volen casà:
 no poden fer bodes,
 que no tenen pa.

Nyigo, nyigo, nyigo.

Ja surt la formiga
 del seu formigué:
 — Que's facen les bodes,
 que jo pa duré. —
 Quan van tenir pa
 ja els en falta vi.
 Ja en va eixí el mosquit
 del cimall d'un pi:
 — Que's facen les bodes,
 que jo duré vi. —
 Quan van tenir vi
 no tenien carn.
 Ja en va eixir lo llop
 del seu llobatè:

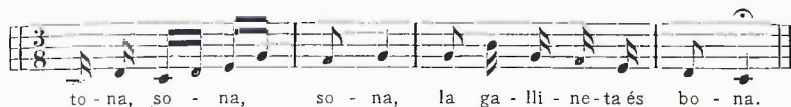
— Que's facen les bodes,
 que jo carn duré. —
 Quan van tenir carn
 els falta cuinera.
 Ja en va eixir la xinxa
 de sota l'aiguera:
 — Que's facen les bodes:
 jo en seré cuinera. —
 Quan tenen cuinera
 els manca criada.
 Ja va eixir la rata
 tota esparverada:
 — Que's facen les bodes:
 jo en seré criada. —
 Quan tenen les bodes
 els falta music.
 Ja en va eixir lo grill
 del seu gran grillè :
 — Que's facen les bodes,
 que jo sonaré:

Poca diferencia hi ha entre la lletra d'aquesta i les publicades per en Milà (núm. 541) i en Briz (V, 271); però sí que la música és ben diferent.

LA GALLINETA

Viu

Ai! de la ga-lli-ne-ta jo'em men-ja-ri-a el bec;
 i el pa-re, tot re-nyant, ha fet un gran xiu-let. Ti-ta, ti-



Ai! de la gallineta
jo em menjaria el bec;
i el pare, tot renyant,
ha fet un gran xiulet.

Tita, titona,
sona, no sona,
la gallineta és bona.

Ai! de la gallineta
jo em menjaria el cap:
el pare, tot renyant,
ha fet un disbarat.

Ai! de la gallineta
jo em menjaria el coll:
el pare, tot renyant,
ha fet un flaviol.

Ai! de la gallineta
jo em menjaria les ales:

el pare, tot renyant,
ha fet unes guitarres.

Ai! de la gallineta
jo em menjaria l'esquena:
el pare, tot renyant,
ha fet una ballena.

Ai! de la gallineta
jo em menjaria les cuixes:
el pare, tot renyant,
ha fet unes maduixes.

Ai! de la gallineta
jo em menjaria els peus:
el pare, tot renyant,
ha fet unes guineus.

Ai! de la gallineta
jo em menjaria l'ouera:
el pare, tot renyant,
ha caigut endarrera.

UN DIA JO EM PASSEJAVA...

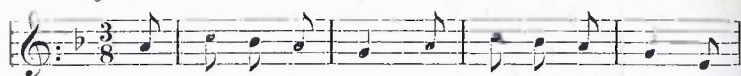
Un dia jo em passejava...
ai de mi, *Dios!*...
per la vora d'un jardí,
ai, *Dios*, de mi!...
Veig venir un *caballero*...
ai de mi, *Dios!*...
que venia cap a mi,
ai, *Dios*, de mi!...
— Aon va lo *caballero*?
Aon va tant demati?
— Vaig a veure mi senyora:
set *años* que no n'ha vist.
— La senyora ja n'és *muerta*:
jo la n'haig vista morir.
Lo dia que l'enterraven
jo els oficis vaig oir:

quatre cents ciris cremaven:
tota l'iglesia lluí;
los cobre-llits que portaven
no eren de tela de lli,
que eren d'una fina seda,
i en lo coll un carmesí.
— Si li n'heu fet la oferina
jo us-e la pagaré ací. —
Jo torno a girà el *caballo*:
cap a casa me n'aní.
Dono tres trucs a la porta:
ningú no los responguí.
Ja torno a girà el *caballo*
i a l'iglesia me n'aní.
Amb la punta de l'espasa
lo sepulcre vaig obrir.

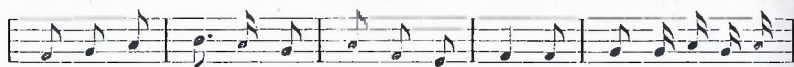
— ¿No'm diries, mi senyora,
quina cosa és lo morir?
— Lo morir és una cosa
que no's pot pensar ni dir.
Quan ne diguis lo rosari,
tant al vespre com matí,

amb força devoció resa'l
i ofereix-lo per a mi.
Casa't amb una altra filla
que l'estimis com a mi:
als dos *hijos* que hi ha a casa
posa'ls en honra de mi.

EL BALL DE BASTONS

Mogudet

— El ball de bas - tons qui el sa - brà ba - llar? — Que'l



ba - llo el Ri - e - ra, que'l sab ben dan - çar. — Lai, trum - la - ra, la - ra -



rà, la - rai, trum - la, la - là!

— El ball de bastons
qui el sabrà ballar?
— Que'l ballo el Riera,
que'l sab ben dançar. —

Lai, trumlara,
lararà, larai.
trumla, lalà!

La primera dança
molt d'aire hi va.
La segona dança
sombbrero a la mà.
La tercera dança
la nova arribà:
— Per aquí, Riera,
prou pots ben ballar:
tens la teva aimada
que en la mort està.
— Perdoneu, donzelles,
que me'n tinc d'anar. —

N'agafa el gambeto
i a Ripoll se'n va.
Entrant-ne a la vila
passa el combregar.
Pujant-ne l'escala
la sogra encontrà:
— Sogra, la mia sogra:
Cecilia què fa?
— Per a mi, Riera,
Cecilia se'n va:
la set i la febre
prou la matarà. —
A l'entrar-ne al quarto:
— Cecilia : com va?
— Per a mi, Riera,
per a mi mal va:
la set i la febre
això em matarà. —
Se'n gira d'esquena
i se'n posa a plorar:
— No ploris, Riera;

no tens que plorar:
la creu i les joies,
tot se't tornarà;
tinc una germana:

t'hi podràs casar.
— Pro com tu, Cileta,
cap més no n'hi ha.

CORRANDES

De cançons i passa-calles
prou ne solia saber...
Els gabaigs me les han preses:
les han dutes a Bellver.

De cançons i de follies
bé en solia jo cantà...
Els gabaigs me les han preses:
les tenen a Puigcerdà.

Que les cantir les casades,
que les cantin, les cançons,
que les han estudiades
embolcant sos infants.

De cançons i de follies
vos en contaré dèu mil,
que les porto a la butxaca
estacades amb un fil.

De cançons i de corrandes
us en cantaré un cabaç:
pugeu's-en a la teulada
i tireu's-en daltabaix.

Les noies de Pedra i Coma
totes van a beure al riu.
Les del Monegal se'n queixen:
— L'aiga no'ns enterboliu.

Ai, noies de Campdevànol!
no eixiu a pixar al riu,
que les de Ripoll se queixen
que l'aiga els enterboliu.

Les nines de Cerdanyola
són xiques i batxilleres:
saben quants pinyols hi ha'n
una lliura de cireres.

Les dones de Cerdanyola
saben molt i saben poc:
amb lo peu escuren l'olla
i amb lo cul bufen el foc.

(*Altres afegeixen:*)

i amb lo pany de la camisa
trauen la cendra del foc.

Els fadrins de Cerdanyola
saben molt i saben poc:
quan se'n van a pendre vistes
se n'hi van amb els esclops.

Ara ve la primavera,
que'ls burros muden el pèl:
els fadrins de Cerdanyola
van mudâ antany a l'hivern.

Si voleu ballar corrandes
aneu-hi a Malanyeu:
a càl Frare i a l'Anglada
i al Lloma les trobareu.

Si voleu ballar corrandes
aneu-hi a Malanyeu:
les ballareu a les fosques,
les ballareu com voldreu.

A Perles són les merles,
a Cambrils són les gentils,
i a Linyà són les fumades,
burladores de fadrins.

A Palmerola n'han treta una moda:
els de Sant Jaume la volen seguir:
quan lo rectò els amonesta
trenquen paraula i es tornen desdir.

Mare-de-Déu de l'Ajuda,
ajudeu els de Torà:
tenen el ruc per la cua
i els acaba d'escapà.

Mare-de-Déu de Queralt,
i també la de Corbera:
que si acàs no'm deu tabaco
jo em vendré la tabaquera.

Mare-de-Déu de Corbera,
i també la de Queralt:
bé en sereu malagonyades
que sigueeu dels bergadans.

Aquí dalt a la montanya
si n'hi ha un pi forcat:
el rossinyol hi cantava
amb un peu a cada part.

CRÒNICA DEL CENTRE

MARÇ DE 1914

SOCIS ENTRATS DURANT EL PRIMER TRIMESTRE DE 1914

Pere Monistrol Mirabent. — Angel Fontanals Serraclara. — Josep M.^a Artigas Amat. — Ricard Sala. — Concepció Beltri Còts. — Lluís Villapol. — Societat anònima M. Huertas. — Ricard Soler. — Pere Reig Fiol. — Enric Viedma Vidal. — Josep Fradera. — Perç Badosa Guardiola. — Conrat Behmüller. — Ricard Valls. — Pere Jordi Bassegoda. — Victori Bisbal Ridaura. — Joan Pujol Faralt. — Eduard Maresch Paul. — Josep Comulada Samunta. — Josep Pérez Donaz. — Joan Bonell. — Rosa Tayà Vila. — Leonhard Prefsel. — Jaume Bonell. — Josepa Tayà Vila. — Joan Hörig. — Carles E. Montañés. — Maria Tayà Morera. — Fidel Perin Tirigall. — Emili Hildenhagen Poehler. — Pau Soler. — Ezequiel Porcel. — Dorotea Casanovas de Domènech. — Josep M.^a Martino. — Jaume Comamala. — Salomó Campalans Puig. — Santiago Dexeus. — Manuel Julià. — Josep Burés Ballús. — Climent Vilaldach. — Maria Rosich Rubiera. — Eugeni Cendoya Oseoz. — Joaquim Rosich Rubiera.

EXCURSIONS I VISITES

SECCIÓ DE FOTOGRAFIA.— El dia primer d'aquest mes de març va efectuar-se l'anunciada excursió a les Costes de Garraf i vila de Sitges, a la qual assistiren nombrosos senyors socis, visitant detingudament la casa i finca que'l senyor comte de Güell té a Garraf, i tots els monuments i llocs més notables de la vila de Sitges i els seus més pintorescos encontorns. El dia 8, al matí, va visitar-se l'interessant Torre-Museu Brusi, que'l senyor marquès de Casa Brusi posseeix a la barriada de Sant Gervasi, de la nostra capital. El dia 15 va realitzar-se l'excursió-visita a Sant Miquel del Fai, anant-hi per Sant Felip de Codines i retornant per la Garriga. El dia 22, a la tarda, van resseguir-se les vores

del Llobregat en el terme del Prat. I el dia 25 va portar-se a cap l'excursió a Sant Sadurn d'Anoia i Subirats, visitant-se el castell i l'església de Subirats, la població de Sant Sadurn i les importants Caves Codorniu per a l'elaboració dels xampansys del Sr. Raventós, per la família del qual foren molt atesos els nostres companys. Totes aquestes excursions es vegeren molt concorregudes.

SECCIÓ DE SPORTS DE MONTANYA.—El dia 14 al vespre sortiren cap a Sabadell nombrosos socis d'aquesta Secció, entre'ls quals figuraven diverses senyores i senyoretetes, dirigint-se seguidament, en carruatges, cap a les viles de Castellar i Sant Llorenç Savall. A primeres hores de la matinada sortien d'aquest darrer lloc cap adalt a Sant Sadurn de Gallifa, guanyant aquells cingles, en colles diverses, per alguna de les canals que abunden per aquells indrets. Des d'allí es dirigiren, després de la sortida del sol, cap a Sant Miquel del Fai, on se reuniren amb llurs companys de la Secció de Fotografia, retornant, el mateix dia, per la bonica vall de Riells i població de la Garriga, on agafaren el tren que'ls deixà a la nostra ciutat.

El dia 22 la propria Secció va organitzar una altra excursió cap a Aiguafreda, Tagamanent, Roques Roges, Vilamajor i Llinàs, amb assistència de bon nombre de senyors socis i d'algunes de les animoses senyoretetes i senyores que figuren entre ells.

SECCIÓ D'ARQUITECTURA. — Durant aquest mes de març la nostra Secció d'Arquitectura ha efectuat les següents visites : dia 6, als tallers de portes de ferro ondulades del Sr. Santamaria; dia 8, a la Torre-Museu de Casa Brusi, d'acord amb la secció de Fotografia; dia 10, a una casa en construcció del senyor Font i Gumà; dia 15, a la casa de Maternitat, de les Corts de Sarrià; dia 20, a la Fundició Girona; dia 22, al Laberint d'Horta, del senyor marquès d'Alfarràs; dia 29, a la torre que'l senyor comte de Güell té a Sarrià; i, el dia 25, excursió a Sant Sadurn i Subirats, d'acord igualment amb la Secció de Fotografia.

SESSIONS I CONFERENCIES

DE BARCELONA A PONS I BALAGUER. — Durant els dies 6 i 27 de març, el nostre company Dr. D. Josep Salvany i Blanch va donar dues interessants conferencies ressenyent d'una excursió realitzada per ell i altres senyors socis per les terres lleidatanes (en la qual seguiren en automòbil l'itinerari Barcelona, Igualada, Calaf, Pons, Artesa, Balaguer, Tàrrega, Valls, Vendrell, Barcelona), fent una descripció general de tots i cada un dels llocs visitats durant l'excursió, dels quals presentà nombrosos clixés fotogràfics.

UNA EXCURSIÓ PER SUIÇA, AUSTRIA, ALEMANYA I FRANÇA. — Els dies 13 i 20, D. Francesc Baqué va donar dues conferencies ressenyant una excursió-viatge per ell realitzada, amb motiu del Congrés Eucarístic de Viena, per terres suïces, alemanyes, austriacques i franceses; conferencies en les quals descrigué les

més importants ciutats per ell visitades, presentant de les mateixes i de llurs més notables monuments una gran profusió de vistes fotogràfiques.

CURSET-REPÀS DE GEOLOGIA

El dia 17 d'aquest mes de març, el nostre company Dr. Mn. Marià Faura, president de la Secció de Geologia i Geografia física, va inaugurar una tanda de conferències com a repàs de les lliçons de Geologia que havia donat en el nostre CENTRE el malaguanyat amic Mn. Font i Sagué; les quals ha continuat durant els següents dimars i continuarà en els successius. En l'impossibilitat, per falta d'espai, de donar un extracte d'aquestes interessants conferències, les quals han cridat molt l'atenció, veient-se força concorregudes, publicarem tant sols el resum de les lliçons explicades durant aquest mes, que és el següent:

1.^a conferència : El geodinamisme en acció. — La fisiografia terrestre subjecta a la gravitació. — Les transformacions químiques. — Les irradiacions calòriques. — L'activitat dels corrents atmosfèrics. — Evaluació científica de la força dels vents com a agents destructors. — Proporcions relatives dels dipòsits fets pels vents. — Ondulacions produïdes pels vents a les platges i deserts. — Formació de dunes. — Importància d'altres fenòmens en l'actuació geològica atmosfèrica.

2.^a conferència : Règim de les modificacions morfològiques en el relleu continental. — Definició d'una conca hidrogràfica. — Dispersió natural de les xarxes hidrogràfiques segons les influències teutòniques. — Valls de recepció en les altes montanyes. — Formació d'estanys reguladors dels primers corrents fluvials. — Actuació erosiva de les aigües formant xaragalls, torrents, canals d'escorriments, gorges, congostos, gorgs, cascades, etc. — Proprietats físiques de les roques resistents a l'hidrocinamisme fluvial destructor.

3.^a conferència : Continuació del cercle evolutiu de la dinàmica hídrica fluvial. — Transports dels corrents. — Reconstrucció mecànica i química. — Aigua-barreig. — Cons de dejecció. — Sedimentació en les valls. — Incrustacions calices en les cascades. — Bucles fluvials, estuaris, barres i cordons litorals. — Deltas intracontinentals i marítims. — Retorn de les aigües a la mar.

Mn. Faura i Sans ha acompanyat les seves explicacions, clares i agradoses, amb la projecció de nombroses vistes fotogràfiques de llocs de la nostra terra i de l'estranger, per servir d'exemple i confirmació dels fenòmens geològics als quals s'ha referit.

CONVERSES D'ARQUEOLOGIA

Durant els dilluns de cada setmana d'aquest mes han continuat les converses-lliçons d'Arqueologia romana a càrrec del nostre consoci D. Pelegrí Casades i Gramatxes, segons el següent programa:

Dia 2. Conversa LXV : Els mosaics. — Llur importància. — Llur origen. — *Musivum opus*. — Ses aplicacions. — L'art helenístic i sa influència en els mosaics a l'Orient i a l'Occident. — Classificació dels mosaics romans : *Musivum*,

opus tessellatum, vermiculatum. — Caràcter respectiu. — *Opus signinum.* — *Opus sectile.* — Períodes. — Procediments. — Assumptes.

Dia 9. Conversa LXXVI : Continuació de l'estudi dels mosaics.—Assumptes dels de l'època augustea. — L'ur valor artístic. — Consideració social dels mosaïstes. — Diferència entre'l *vermiculatum* i l'*opus tessellatum*. — Tècnica respectiva. — Motius ornamentals. — L'*opus musivum*. — Son objecte. — Els mosaics en el període antoninià. — L'ur propagació. — Centres de producció. — Modificacions en temps dels Severs. — Assumptes.

Dia 16. Conversa LXXVII : Els bronzes (*Statuaria Ars*).—Distinció entre l'*estatuaria* i l'*escultura*. — Epoca florent de l'art estatuari. — Característiques d'aquest art. — Exemplars. — Importància de les obres de bronze romanes i les múltiples aplicacions d'aquest metall per al mobiliari i l'ornamentació arquitectònica.

Dia 23. Conversa LXXVIII : De la *caclatura* o obres de metalls preciosos. — Els artífexs grecs alexandrins al servei de Roma. — Caràcter de l'argenteria romana. — Influències estrangeres. — Obres mestres d'orfebreria. — Els tresors de Berthouville i de Bosco Reale.

Dia 30. Conversa LXXIX : De *caclatura* (acabament). — Afició dels romans pels objectes d'or i d'argent. — Noms de mestres argenters. — Les joies. — Caràcter de les romanes. — Abundància dels metalls preciosos per efecte de les conquestes.

De la glíptica. — Pedres fines gravades, entalles i camafeus. — Aplicacions diverses. — Gemmes més usades. — Exemplars cèlebres.

NOVA

XXIV CONGRÉS DE LA FEDERACIÓ INTERNACIONAL DE SOCIETATS PIRENEISTES. — El dia 19 del vinent mes d'abril tindrà lloc a Lourdes aquest nou Congrés, organitzat per la Fédération Internationale des Sociétés Pyrénéistes, de la qual forma part el nostre CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA, que ha delegat la seva representació per al mateix a son antic i entusiasta soci i amic el Comte de Saint-Saud. Entre'ls assumptes que figuren a l'ordre del dia, havem d'esmentar el Campionat de Sports d'Hivern de la Federació per a 1915, l'admissió de noves societats, la formació d'un Museu Pireneïsta, propostes de guies, i altres de relatiu interès. També es reuniran les corresponents Comissions de Topografia, Toponímia i Bibliografia. En son dia donarem compte de la celebració d'aquest Congrés.

SECCIÓ METEOROLÒGICA

ESTACIÓ METEOROLÒGICA DE VIELLA (VALL D'ARÀN)

RESUM DE LES OBSERVACIONS DEL MES DE FEBRER

TEMPERATURES (A L'OMBRA)				PRESSIONS BAROMÈTRIQUES A 0° I AL NIVELL DE LA MAR		
MITGES MENSUALS		MÀXIMA	MÍNIMA	MITGES MENSUALS		
8 MATÍ	8 TARDA	EN 24 HORES	EN 24 HORES	8 MATÍ	8 TARDA	
3°.90	4°.67	20°. (dia 16)	- 5°.5 (dies 1, 27)	766°55 mm.	766°48 mm.	
ESTAT DEL CEL			Dies serens . . . 4 8 m. 9 8 t. » nuvolosos . . 14 » 10 » » coberts . . . 10 » 9 »		Dies de pluja . . . 6 » de glaçada . . 12 » de boira . . . 1 » de rosada . . . 1 » de gebrè . . . 1 » de calamarça . 2 » de tempestat . 1 » de neu 5	
HUMITAT RELATIVA		NÚVOLS		NUVOLOSITAT		
MITGES MENSUALS		CLASSE DOMINANT		MITGES MENSUALS		
8 MATÍ	8 TARDA	8 MATÍ	8 TARDA	8 MATÍ	8 TARDA	
76°14	75°21	CUMULUS NIMBUS	CIRRUS STRATUS	6°42	4°82	
TOTAL DE PLUJA MENSUAL: 43'7 mm.			VENT			
» DE NEU : 0'27 mts			DIRECCIÓ DOMINANT		VELOCITAT: EN 24 HORES	
			8 MATÍ	8 TARDA	MITJA MENSUAL	
			S S E.	S.	73°52 kms.	

J. S. S.

El CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA i la DIRECCIÓ del BUTLLETÍ deixen íntegra als respectius autors la responsabilitat dels treballs firmats.